

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
P.a. Team Omgevingsvisie
Postbus 90.151
5200 MC 's-Hertogenbosch

's-Hertogenbosch, 15 maart 2018

Datum : 26-3-2018
Ons Kenmerk : AFC 2018-036
Bijlage(n) :

Betreft : Voorontwerp Omgevingsvisie

Geacht College van Gedeputeerde Staten,

Met veel belangstelling en waardering heeft de regio Noordoost-Brabant kennis genomen van 'De kwaliteit van Brabant, Visie op de Brabantse leefomgeving (voorontwerp)'. In het proces dat we hierin samen voeren biedt u ruimte voor regionale reflectie en aanscherping. Daar maken wij graag gebruik van middels deze regionale reactie.

Na het bespreken van het voorontwerp in de regio is er grote waardering voor deze voorloper op het ontwerp van de omgevingsvisie. We herkennen en erkennen het droombeeld, de vernieuwingswens en de kernwaarden. De vlag van Brabant op pagina 9 geeft duidelijk weer waar we nu staan en dus ook waar de grootste inspanning moet zitten om zaken voor elkaar te krijgen.

Helder in de omgevingsvisie is de weergave van de kernopgaven. Dit zijn duidelijke opgaven die aansluiten bij de nationale opgaven, maar ook bij de opgaven die in onze omgevingskoers zijn benoemd. Wij kunnen dan ook van harte instemmen met deze opgaven.

Vanuit regionaal perspectief zijn er nog wel enkele aandachtspunten waarover we graag verder in gesprek gaan bij de verdere uitwerking.

Deze betreffen het droombeeld en de weg daar naar toe, het profiel van de regio, de sturingsfilosofie, uitgangspunten vanuit de Omgevingswet, gezondheid in de brede zin en het spanningsveld tussen visie en concrete opgaven voor de komende 10 jaar.

Daar gaan wij in deze regionale reactie verder op in.

Visie op 2050

Door vanuit de foto van nu naar het panorama van 2050 te gaan wordt duidelijk het resultaat uit de droomfase neergezet. Hierin wordt een beeld van een fijnmaziger landschap neergezet, waarin duurzaam en verantwoord de hoofdthema's zijn.

Door te werken met een visie op 2050 en een tussenstop te maken in 2030, kan de ambitie concreter gemaakt worden.

Er wordt volgens ons voorbij gegaan aan de tussenstappen die nodig zijn om tot het doel van 2050 te komen. Hierdoor ontstaat het risico dat partijen wachten met het ondernemen van actie, omdat het einddoel, maar ook het tussendoel van 2030 nog te abstract zijn.

Bij het concreet aangehaalde voorbeeld over energietransitie 'het ontmantelen van windmolens' speelt dit ook. Door daar gelijk door te kijken naar 2050, worden de doelen voor nu uit het oog verloren, waardoor de noodzaak om nu al iets te doen niet meer wordt ervaren (waarom zouden we nu investeren in windenergie als we het in 2050 toch weer ontmantelen?). Terwijl dit door het benoemen van tussenstappen wel duidelijk wordt (bijvoorbeeld: eerst verduurzamen van onze energieproductie, dan optimaliseren naar beste techniek voor de juiste plek).

Ook voor de transitie in mobiliteit zijn nog veel tussenstappen te zetten. De mobiliteitsparagraaf gaat vooral in op transitie. Afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in infrastructuur, modaliteiten en connectiviteit. De komende jaren zal die omslag in mobiliteitsdenken verder vorm gegeven worden. Hoe gaan we om met de overgang van de huidige opgaven in mobiliteit en bereikbaarheid naar dat wensbeeld? Hoe houden we het daily-urbansystemnetwerk samenhangend en welke opgaven horen daar bij? De omgevingsvisie moet in onze ogen worden aangevuld met duidelijkere tussenstappen voor de periode van nu tot 2050. Die tussenstappen kunnen zowel concrete resultaten als processtappen zijn, maar zijn hoe dan ook een duidelijk handvat voor de koers van de komende jaren.

Positie van de regio

Het mozaïek van Brabant als kwaliteit komt niet goed naar voren. Ook blijkt voor het oostelijke deel van Brabant onvoldoende hoe dit deel van de provincie zich verhoudt tot omliggende gebieden. De gunstige (internationale) ligging ten opzichte van andere economische kerngebieden blijkt niet uit de beschrijvingen in hoofdstuk 1 en 2, maar is wel bepalend voor de kansen in onze provincie. De kennisas A2, de uitwisseling met Wageningen/Food Valley, de alliantie met Greenport Venlo, de nabijheid van Nijmegen-Arnhem en het Land van Cuijk als stepping stone, vanwege de fysieke nabijheid en de verbinding met het Niederrhein- en Ruhrgebied, worden alle niet genoemd, maar zijn wel degelijk van belang voor de positie van onze provincie en de regio Noordoost-Brabant in het bijzonder.

Wanneer we kijken naar het beeld van onze regio binnen de provincie valt vooral op dat de aanwezige agrifoodsector wordt neergezet als hinderlijk. Daarvoor in de plaats wordt een nieuw beeld neergezet, dat bijdraagt aan het idyllische beeld van het Brabantse platteland en vooral waarde heeft in de recreatieve sfeer. Daarbij wordt voorbijgegaan aan de economische en maatschappelijke betekenis van het agrifoodcomplex in de regio, zowel in regionaal, provinciaal als in internationaal perspectief. De betekenis van het agrifoodcomplex in Noordoost-Brabant dient nadrukkelijker en in een positiever perspectief naar voren te komen, zowel bij de foto van nu als het panorama op 2050.

Landbouw/water/voedsel zijn in het regeerakkoord aangemerkt als één van de drie focuspunten van het topsectorenbeleid. Hiermee is Noordoost-Brabant een belangrijke speler binnen deze nationale topsector. Natuurlijk is het hier goed wonen, recreëren studeren en leven, maar de economische betekenis verdient zeker een plaats in de Brabantse omgevingsvisie.

Betekenis van agrifood in Noordoost-Brabant

Nederland is de tweede voedselexporteur ter wereld. De agrifoodsector levert daaraan een belangrijke bijdrage. Deze sector is in Noordoost-Brabant goed voor 52.000 banen en € 4,3 miljard exportwaarde en € 26,2 miljard bruto regionaal product. Noordoost-Brabant kent 7.000 bedrijven van grond tot mond en er zijn 1 op de 5 mensen werkzaam in de agrifood. De regio beschikt over een sterke economische dynamiek die belangrijk is voor veel uitdagingen op mondiaal niveau. We zijn ons als geen ander bewust van de grote uitdagingen in voedselzekerheid, de groei van de wereldbevolking en de carbon footprint van de sector.

Verstedelijking versus krimp

De Omgevingsvisie lijkt er vanuit te gaan dat er een vergaande verstedelijking zal plaats vinden. Het is echter de vraag of dit de gewenste richting is om de dorpen vitaal te houden. Voor steden tellen de kleine getallen iet mee voor de levensvatbaarheid van voorzieningen. Voor de dorpen ligt dit beduidend anders; honderd inwoners meer of minder heeft daar wel degelijk effect. Onlangs heeft het Europees Plattelands Parlement in Venhorst plaatsgevonden waarbij [the declaration of Venhorst](#) is opgesteld. Het is relevant om deze declaration te spiegelen aan de ambities zoals omschreven in deze omgevingsvisie.

Regionale omgevingskoers Noordoost-Brabant

Regionale kernopgaven zijn de transitie landbouw, klimaat & energie en voeding & gezondheid. Daaraan werken we zij aan zij met bedrijven en kennisinstellingen in de keten en aanverwante sectoren.

Met het uitgangspunt 'lokaal wat lokaal kan en regionaal wat regionaal moet', willen we als samenwerkende gemeenten in AgriFood Capital een gezamenlijke bijdrage leveren aan de welvaart en het welzijn van hen die nu en in de toekomst in Noordoost-Brabant wonen en werken. Dat past uitstekend in de hoofdogaven die in het voorontwerp staan genoemd:

- basis op orde;
- Brabantse energietransitie in stroomversnelling brengen;
- Brabant klimaatproof maken;
- werken aan de slimme netwerkstad;
- werken aan een concurrerende, duurzame economie

Niet voor niks is regionaal gewerkt aan de [regionale omgevingskoers Noordoost-Brabant](#). Het is fijn deze ook terug te vinden in het voorontwerp. De regionale koers omvat de belangrijkste opgaven, ambities en acties voor de fysieke leefomgeving die noodzakelijk zijn om Noordoost-Brabant verder te ontwikkelen als innovatieve topregio in agrifood: een regio van wereldformaat waarin de agrifoodsector met slimme crossovers met andere sectoren in een aantrekkelijke en duurzame leefomgeving groeit en bloeit. Dát is de ambitie van AgriFood Capital.

Een aantal vraagstukken op het gebied van de transitie landbouw, klimaat & energie en voeding & gezondheid vraagt om een aanpak die past bij de schaal van onze regio. Wij beschouwen AgriFood Capital als een belangrijke voedingsbodem voor de Nederlandse economie en een voorbeeldregio in Europa. Dit doen we als samenwerkende regio uiteraard in goede verbinding met de provincie en het Rijk, en met andere regio's in Nederland en daarbuiten.

Leidende ambitie en regionale kernopgaven

De regio Noordoost-Brabant is in 2030 een innovatieve topregio in agrifood met slimme crossovers met andere sectoren in een aantrekkelijke en duurzame leefomgeving.

Om de bestaande kwaliteiten te versterken én in te kunnen spelen op de nieuwe uitdagingen kiest de regio Noordoost-Brabant ervoor om samen sterker te maken wat al sterk is. Dit leidt tot drie regionale kernopgaven:

- versterking van de innovatiekracht van de topsectoren van de regio, waaronder agrifood, health, life sciences, bio-based industrie, high-tech systems and materials en logistiek;
- versterking van de agglomeratiekracht om schaalvoordelen beter te kunnen benutten;
- versterking van de 'omgevingskracht' door verbetering van een duurzame leefomgeving.

Transitie landbouw

De landbouw vervult als primaire sector een essentiële rol aan het begin van de agrifoodketen. In de laatste decennia heeft de sector zich voortdurend ontwikkeld. Dat heeft ook een keerzijde. Zo heeft de toenemende intensivering van de veehouderij tot een groeiende maatschappelijke weerstand geleid. Dit heeft vooral te maken met de gevolgen van de agrarische bedrijvigheid op mens, dier en omgeving zoals energieverbruik, emissies en verarming van het landschap. De weerstand houdt aan, ondanks stappen die al zijn gezet om de sector te verduurzamen.

Cruciaal voor de toekomst van de regio/ provincie is het behoud, versteviging en maatschappelijke acceptatie van de sector. Een stip op de horizon is een emissievrije veehouderij. Voor het bereiken van deze ambitie is het belangrijk dat overheden de regie nemen en verantwoordelijkheid nemen. Het uitgangspunt moet zijn een ecologisch, economisch en maatschappelijke volhoudbare primaire sector en daarmee voedselsysteem. Zonder nadelige gevolgen voor de omgeving met oog voor dierenwelzijn en een nieuw (economisch) perspectief, zowel voor de wereldmarktproductie als de ontwikkeling van niches. Een economische krachtige duurzame landbouw vraagt ook inzet op het verbeteren van de waterkwaliteit en het ontwikkelen van klimaatrobuuste watersystemen

Om tot deze stap te komen is het belangrijk dat het accent ligt op het versterken van de samenwerking tussen overheden, ondernemers, maatschappelijke organisaties en burgers en het initiëren, aanjagen, versnellen van innovaties op diverse vlakken. Deze opgave zien we graag nader uitgewerkt in de omgevingsvisie.

Sturingsfilosofie

We omarmen de ruimte die de provinciale omgevingsvisie geeft aan initiatiefnemers en andere overheden. De visie geeft richting, helpt met waarden en doelen, maar laat aan anderen hoe dit precies moet worden vormgegeven. Daarmee kunt u laten zien dat u decentralisatie en subsidiariteit, die ook weer ten grondslag liggen aan de invoering van de Omgevingswet, ook zelf toepast.

Wellicht dat het uitgangspunt 'decentraal waar het kan' een plek kan krijgen binnen de uitgangspunten, want daarmee is het in lijn. Binnen de regio Noordoost-Brabant kan de uitvoering op de verschillende schaalniveaus worden opgepakt, waarmee de slagkracht van de aanwezige verbanden optimaal kan worden gebruikt. Dit zouden we graag explicieter terug zien in de tekst.

In aansluiting op het voorgaande hopen we dat de visie ruimte blijft geven en langjarig als instrument wordt ingezet. En dat daarmee de mogelijkheid blijft bestaan om gezamenlijk op het niveau van de visie af te wegen en ontwikkelingen te bediscussiëren. We zouden het betreuren als richtinggevende hoofdkeuzes en -richtingen niet in de visie maar in de programma's een plek krijgen, buiten het afwegingskader.

Over de sturingsfilosofie en de instrumenten gaan we graag met u in gesprek en aan de uitwerking ervan leveren we graag onze bijdrage. Vragen die we daarbij hebben: hoe krijgen programma's en afwegingsmechanismen vorm? Hoe komen bepaalde programma's tot stand en hoe gaat de wisselwerking/samenwerking daarin met de regio en haar spelers? Hoe ziet de stap tussen visie en programma's eruit?

Welke rol pakt de provincie

Er zijn twee onderwerpen, waar u een duidelijke rol mag pakken. Er moeten duidelijke lijnen uitgezet worden voor het behouden van de sterke internationale positie van de regio. Mobiliteit (bereikbaarheid) maakt hier ook onderdeel van uit. Ook voor de transitie van de agrarische sector mag u een nadrukkelijker rol pakken. Een rol die verder gaat dan een regelgevende rol. In de verschillende opgaven naar verduurzaming en klimaatadaptatie, blijkt dat dit ook grote consequenties heeft voor de agrarische sector. U kunt hierin een rol pakken in het begeleiden van deze sector naar een duurzamere sector.

U geeft wel aan welke rollen u voor uzelf ziet, maar benoemt deze nog niet concreet per thema of opgave. Wij zien ook dat u nog programma's en een omgevingsverordening moet opstellen. In deze programma's en de omgevingsverordening moet duidelijk worden, welke rol de provincie op welk onderdeel gaat vervullen. Dat maakt het lastig nu goed op de omgevingsvisie te kunnen reageren, omdat de provincie nog niet duidelijk kleur bekent.

Wij nemen duidelijk een veranderende positie van de provincie ten opzichte van de omgeving waar en zien nieuwe samenwerkingen ontstaan. Daarbij stelt u zich wat terughoudender op en geeft nadrukkelijk ook een rol voor initiatiefnemers, bedrijfsleven, gemeenten en waterschappen. Uit de omgevingsvisie komt naar voren dat u de regio ziet als een schakel tussen de provinciale taken en de gemeentelijke. Daar zegt de omgevingsvisie het volgende over:

"Hierbij constateren wij dat in de regionale samenwerking een belangrijke toegevoegde waarde ligt om de regio als koppelstuk te benutten tussen enerzijds de zelfbindende omgevingsvisies van provincies en gemeentelijke omgevingsvisies anderzijds. Dit is een rol die ook past bij de regionale samenwerking die vanuit de regio is ingezet.

We zien in dit kader graag dat u in het geheel van opgaven aangeeft waar de focus op ligt. Decentraal waar het kan, is het uitgangspunt. Het gevolg hiervan is dat daar waar het niet kan een rol bij u als provinciale overheid komt te liggen. Wij zien dit daar waar mogelijk graag concreet gemaakt.

Gezondheid: diep, rond en breed kijken

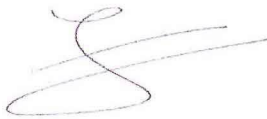
Gezondheid is als belangrijk maatschappelijk doel in de Omgevingswet opgenomen. De wet streeft naar een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. Gezondheid is een breed begrip. In het fysieke domein is gezondheid al lang een belangrijk thema. Maar dan met name gericht op gezondheidsbescherming. Luchtkwaliteitsnormen, geluidsnormen, normen rondom bodemkwaliteit zijn allemaal ingegeven vanuit de genormeerde gezondheidsaspecten. In uw visie komt gezondheid terug, waarbij u aangeeft dat het beschermen van de gezondheid een belangrijk aspect blijft bij het afwegen in de diepte. Willen we gezondheid echt integraal onderdeel uit laten maken van de hoofdpogaven, dan moeten daarbij ook de sociale opgaven mee worden gewogen. Er zal dus niet allen diep, maar zeker ook breed en rond moeten worden gekeken! Alleen op die manier worden sociale vraagstukken als krimp, eenzaamheid en achterstand zichtbaar in de invulling van de hoofdpogaven. De regio vindt dat dit belangrijke thema te mager is ingestoken, met het risico dat het hiermee onvoldoende in de toekomstige programma's kan landen. Wij zien dit graag nadrukkelijker in de vier hoofdpogaven opgenomen.

Tot slot

Wij hebben geprobeerd in deze reactie zo concreet mogelijk aan te geven hoe dit voorontwerp van de omgevingsvisie kan worden aangescherpt en verbeterd. Daar waar staat dat wij dit graag aangepast zien in de visie, mag u op onze steun en hulp rekenen om dit ook daadwerkelijk verder vorm te geven. Bij het uitwerken van het voorontwerp, vooral als het gaat om de regionale aandachtspunten en om de keuze welke juridische normering wenselijk is, blijft u ons aan uw zijde vinden. 'Brabant vernieuwt samen' valt overal terug te lezen, wij hopen dat deze reactie bijdraagt om deze ingezette nieuwe samenwerking verder vorm te geven. Voor de regio is Linda IJsseldijk hierbij het eerste ambtelijke aanspreekpunt. U kunt erop rekenen dat wij u zullen blijven inspireren in het traject om te komen tot de omgevingsvisie. We vertrouwen erop dat de regionale reactie voldoende basis is voor de volgende fase van uitwerking.

Met regionale groet,

Jack Mikkers
Voorzitter Noordoost-Brabant

René Peerenboom
bestuurlijke trekker omgevingskoers

